09/04/2019

Ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος για την ταπεινή ζωή

/ Ορθόδοξες Προβολές

Γιατί δέν ὑπάρχει τίποτε, πραγματικά τίποτε, πού νά μπορεῖ νά μᾶς συγκρατεῖ καί νά μᾶς διαφυλάσσει τόσο, ὅσο ἡ ταπεινοφροσύνη καί τό νά εἴμαστε μετριόφρονες καί συνεσταλμένοι καί νά μή σχηματίζουμε ποτέ καμμιά μεγάλη ἰδέα γιά τόν ἑαυτό μας. Αὐτό τό πρᾶγμα γνωρίζοντας καλά καί ὁ Χριστός καί ἀρχίζοντας τήν πνευματική ἐκείνη διδασκαλία, ἄρχισε πρῶτα τήν παραίνεση ἀπό τήν ταπεινοφροσύνη, καί ὅταν ἄνοιξε τό στόμα του, αὐτόν τόν νόμο παρουσίασε πρῶτα, λέγοντας αὐτό “μακάριοι οἱ φτωχοί τῷ πνεύματι” (Ματθ. ε΄ 3).

Ὅπως λοιπόν ὅταν πρόκειται κάποιος νά χτίσει ἕνα μεγάλο καί ἐπιβλητικό σπίτι, βάζει καί ἀνάλογο θεμέλιο, ὥστε νά μπορέσει νά βαστάξει τό προστιθέμενο ἀργότερα βάρος, ἔτσι ἀκριβῶς καί ὁ Χριστός, σηκώνοντας στίς ψυχές τους τή μεγάλη ἐκείνη οἰκοδομή τῆς πίστης, βάζει πρῶτα, σάν κάποιο θεμέλιο καί ἀρχή σταθερή καί βάση μόνιμη καί ἀκίνητη, τήν παραίνεση τῆς ταπεινοφροσύνης,

ἐπειδή γνώριζε πώς ὅταν αὐτή ριζώσει στίς ψυχές τῶν ἀκροατῶν, ὅλα τά ἄλλα μέρη τῆς ἀρετῆς μποροῦν νά χτίζονται μέ ἀσφάλεια. Ὅπως λοιπόν ὅταν αὐτή ἀπουσιάζει καί ἄν ἀκόμη κατορθώσει κάποιος ὅλη τήν ὑπόλοιπη ἀρετή, κοπίασε ἄσκοπα καί μάταια καί ἄχρηστα, σάν ἐκεῖνον πού ἔχτισε τό σπίτι του ἐπάνω στή ἄμμο, ὁ ὁποῖος βέβαια ὑπέμεινε τόν κόπο, ἀλλά δέ χάρηκε τό κέρδος, γιατί δέν ἔβαλε σταθερό θεμέλιο, ἔτσι καί αὐτός πού χωρίς ταπεινοφροσύνη ἐπιδιώκει ὁποιοδήποτε ἀγαθό, τά ἔχασε καί τά κατέστρεψε ὅλα.

Καί λέγοντας ταπεινοφροσύνη δέν ἐννοῶ τήν ταπεινοφροσύνη πού βρίσκεται στά λόγια, οὔτε ἐκείνη πού βρίσκεται πάνω στή γλώσσα, ἀλλά τήν ταπεινοφροσύνη πού βρίσκεται μέσα στττό νοῦ, πού προέρχεται ἀπό τήν ψυχή, πού βρίσκεται μέσα στή συνείδηση, πού μόνο ὁ Θεός μπορεῖ νά τή βλέπει. Φθάνει αὐτή ἡ ἀρετή, καί ὅταν παρουσιάζεται μόνη της πολλές φορές, νά ἐξιλεώσει τό Θεό. Καί αὐτό τό φανέρωσε ὁ τελώνης. Γιατί αὐτόν παρ’ ὅλο πού δέν εἶχε κανένα ἀγαθό καί δέν μποροῦσε νά παρουσιασθεῖ ἀπό τά κατορθώματά του, λέγοντας μόνο “ἐλέησόν με τόν ἁμαρτωλό”, κατέβηκε ἀπό τό ναό δικαιωμένος, παρά ὁ φαρισαῖος, μολονότι βέβαια τά λόγια ἐκεῖνα δέν ἦταν ἀπόδειξη ταπεινοφροσύνης ἀλλά μόνο εὐγνωμοσύνης. Γιατί ταπεινοφροσύνη εἶναι ὅταν κάποιος, ἄν καί ἀναγνωρίζει στόν ἑαυτό του μεγάλη ἀξία, δέ φαντάζεται γιά τόν ἑαυτό του τίποτε μεγάλο, ἐνῶ εὐγνωμοσύνη εἶναι ὅταν κάποιος, ἐνῶ εἶναι ἁμαρτωλός, τό ὁμολογεῖ αὐτό. Ἄν ὅμως ἐκεῖνος πού δέν ἀναγνώριζε στόν ἑαυτό του κανένα ἀγαθό ἀπέσπασε τόση εὔνοια ἀπό τό Θεό ἐπειδή ὁμολόγησε αὐτό ἀκριβῶς πού ἦταν, πόση παρρησία θ’ ἀπολαύσουν αὐτοί πού μποροῦν νά ποῦν τά πολλά τους κατορθώματα ἀλλά ὅλα τά ξεχνοῦν καί συγκαταλέγουν τόν ἑαυτό τους ἀνάμεσα στούς τελευταίους; Ἔτσι ἀκριβῶς ἔκαμε καί ὁ Παῦλος. Γιατί, ἄν καί ἦταν πρῶτος ἀπ’ ὅλους τούς δικαίους, ἔλεγε ὅτι αὐτός ἦταν πρῶτος ἀπό τούς ἁμαρτωλούς (Α΄ Τιμ. α΄ 15) καί ὄχι μόνο τό ἔλεγε ἀλλά τό εἶχε πιστέψει. Ἐπειδή ἀπό τό δάσκαλό του διδάχθηκε πώς ὅταν τά κάνουμε ὅλα, πρέπει νά ὀνομάζουμε τούς ἑαυτούς μας ἄχρηστους δούλους (Λουκ. ιζ΄ 10).

… Γιατί ἄν συμπεριφερόμαστε ἔστι, μᾶς ἀρκεῖ αὐτό γιά προσφορά καί θυσία, ὅπως καί ὁ Δαυΐδ ἔλεγε “θυσία τῷ θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καί τεταπεινωμένην ὁ θεός οὐκ ἐξουδενώσει”. Δέν εἶπε ἁπλῶς ταπεινωμένη, ἀλλά καί συντριμμένη, γιατί τό συντριμμένο εἶναι καί θρυμματισμένο, οὔτε βέβαια, ἄν θέλει, μπορεῖ νά ὑπερηφανευθεῖ. Ἔτσι καί ἐμεῖς ἄς μή ταπεινώνουμε μόνο τήν ψυχή μας, ἀλλά καί ἄς τή συντρίψουμε καί ἄς τή θρυμματίσουμε καί συντρίβεται ὅταν θυμᾶται συνέχεια τά δικά της ἁμαρτήματα. Ἄν τήν ταπεινώσουμε ἔτσι, δέν θά μπορέσει, ἔστω καί νά τό θέλει νά ὑπερηφανευθεῖ, γιατί ἡ συνείδηση σάν κάποιο χαλινάρι τή σταματάει ὅταν σηκώνεται καί τή συγκρατεῖ καί τήν πείθει νά εἶναι μετρημένη σέ ὅλα.

Ἔτσι θά μπορέσουμε νά βροῦμε καί χάρη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. “ὅσω γάρ μέγας εἶ”, λέγει ἡ Γραφή, “τοσούτῳ ταπείνου σεαυτόν, καί ἐναντίον Κυρίου εὑρήσεις χάριν” (Σοφ. Σειρ. 3, 18). Ἐκεῖνος ὅμως πού βρῆκε χάρη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, δέ θά αἰσθανθεῖ καμμιά δυσκολία, ἀλλά καί ἐδῶ θά μπορέσει μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ νά ξεπεράσει εὔκολα ὅλα ἐκεῖνα τά δεινά καί νά ξεφύγει τίς τιμωρίες πού ὑπάρχουν στή ζωή γιά τούς ἁμαρτωλούς, γιατί ἡ χάρη πηγαίνει παντοῦ πρίν ἀπ’ αὐτόν καί τοῦ ἐξευμενίζει τά πάντα”.

“Ὅλοι ὅμως ἄς ταπεινώσουμε τίς ψυχές μας μέ τήν ἐλεημοσύνη, μέ τό νά συγχωροῦμε τίς ἁμαρτίες τῶν συνανθρώπων μας, μέ τό νά μή μνησικακοῦμε καί μέ τό νά μήν ἐκδικούμαστε. Ἄν ἐνθυμούμαστε συνέχεια τά σφάλματά μας, δέ θά μπορέσει κανένα ἀπό τά ἔξω πράγματα νά μᾶς ὁδηγήσει σέ ἀλαζονεία, οὔτε τά πλούτη, οὔτε ἡ δύναμη, οὔτε ἡ ἐξουσία, οὔτε ἡ τιμή, ἀλλά, καί ἄν ἀκόμη καθίσουμε στό βασιλικό ὄχημα, θά στενάξουμε πικρά. Γιατί καί ὁ μακάριος Δαβίδ ἦταν βασιλιάς καί ἔλεγε “θά λούζω κάθε νύχτα τό κρεββάτι μου”, καί δέ ζημιώθηκε καθόλου ἀπό τή βασιλική πορφύρα καί τό στέμμα καί δέν ἀλαζονεύθηκε, καί ἐπειδή εἶχε συντετριμμένη τήν καρδιά του θρηνοῦσε”.

“Τί λοιπόν εἶναι τά ἀνθρώπινα πράγματα; Στάχτη καί σκόνη, καί σάν χνούδι μπροστά στόν ἄνεμο, καπνός καί σκιά, φύλλο περιφερόμενο ἐδῶ καί ἐκεῖ καί ἄνθος, ὄνειρο καί μῦθος καί παραμύθι, ἄνεμος καί ἀέρας ἁπλῶς σιγανός πού φεύγει καί χάνεται, φτερό πού δέ στέκεται, φύσημα ἀέρα πού τρέχει καί ὁτιδήποτε ἄλλο ὑπάρχει πιό μηδαμινό ἀπό αὐτά.”

“Καί ἄν ἀκόμη ἀνεβοῦμε στήν ἴδια κορυφή τῆς ἀρετῆς, ἄς θεωροῦμε τούς ἑαυτούς μας τελευταίους ἀπ’ ὅλους, ἀφοῦ μάθαμε ὅτι καί ἀπό τούς ἴδιους τούς οὐρανούς ἡ ἀλαζονεία μπορεῖ νά καταρρίψει ἐκεῖνον πού δέν προσέχει, καί ὅτι ἀπό τήν ἴδια τήν ἄβυσσο τῶν ἁμαρτημάτων ἡ ταπεινοφροσύνη μπορεῖ νά ἀνεβάσει ὑψηλά ἐκεῖνον πού ξέρει νά **συμπεριφέρεται μέ μετριοφροσύνη**. Γιατί αὐτή ἔστησε τόν

τελώνη μπροστά ἀπό τό φαρισαῖο, ἐνῶ ἐκείνη, δηλαδή ἡ ἀλαζονεία καί ἡ ὑπερηφάνεια, νίκησε καί ἀσώματη δύναμη, τό διάβολο, ἐνῶ ἡ ταπεινοφροσύνη καί ἡ ἐπίγνωση τῶν ἁμαρτημάτων του εἰσήγαγε τόν ληστή στόν παράδεισο πρίν ἀπό τούς ἀποστόλους. Ἄν ὅμως αὐτοί πού ὁμολογοῦν τά δικά τους ἁμαρτήματα χαρίζουν στόν ἑαυτό τους τόση μεγάλη παρρησία, ἐκεῖνοι πού ἀναγνωρίζουν στόν ἑαυτό τους πολλά ἀγαθά καί ταπεινώνουν τήν ψυχή τους, πόσα στεφάνια δέ θά ἐπιτύχουν; Γιατί ὅταν ἡ ἁμαρρτία εἶναι ἑνωμένη μέ τήν ταπεινοφροσύνη, τρέχει μέ τόση εὐκολία ὥστε νά ξεπερνάει καί νά προλαβαίνει τή δικαιοσύνη πού συνυπάρχει μέ τήν ἀλαζονεία. Ἄν λοιπόν τή συνδέσεις μέ τή δικαιοσύνη ποῦ δέ θά φθάσει; Πόσους οὐρανούς δέ θά περάσει; Ὁπωσδήποτε θά σταθεῖ κοντά στό θρόνο τοῦ Θεοῦ ἀνάμεσα στούς ἀγγέλους μέ πολλή παρρησία. Ἄν πάλι ἡ ἀλαζονεία πού συνδέθηκε μέ τή δικαιοσύνη μπόρεσε μέ τήν ὑπερβολή καί τή βαρύτητα τῆς δικῆς της κακίας νά ταπεινώσει τήν παρρησία ἐκείνης, ἄν εἶναι ἑνωμένη μέ τήν ἁμαρτία, σέ πόση γέεννα δέ θά μπορέσει νά γκρεμίσει αὐτόν πού τήν ἔχει;

Αὐτά τά λέγω ὄχι γιά νά ἀδιαφοροῦμε γιά τή δικαιοσύνη, ἀλλά γιά νά ἀποφύγουμε τήν ἀλαζονεία, ὄχι γιά νά ἁμαρτάνουμε, ἀλλά γιά νά εἴμαστε μετριόφρονες. Γιατί ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι θεμέλιο τῆς δικῆς μας ἀρετῆς. Καί ἄν ἀκόμη οἰκοδομήσεις ἐπάνω ἄπειρα, εἴτε ἐλεημοσύνη εἴτε προσευχές, εἴτε νηστεία, εἴτε κάθε ἀρετή, ἄν δέν τεθεῖ αὐτή πρῶτα, ὅλα θά οἰκοδομηθοῦν ἄσκοπα καί μάταια, καί θά πέσουν εὔκολα κάτω, ὅπως ἡ οἰκοδομή ἐκείνη πού κτίσθηκε πάνω στήν αμμο. Γιατί δέν ὑπάρχει τίποτε πού νά μπορεῖ νά σταθεῖ χωρίς αὐτήν. Ἀλλά, εἴτε τή σωφροσύνη πεῖς, εἴτε τήν παρθενία, εἴτε τήν περιφρόνηση τῶν χρημάτων, εἴτε ὁτιδήποτε ἄλλο, ὅλα εἶναι ἀκάθαρτα καί μολυσμένα καί βδελυρά ὅταν ἀπουσιάζει ἡ ταπεινοφροσύνη. Παντοῦ λοιπόν ἄς τήν ἔχουμε μαζί μας, στά λόγια, στίς πράξεις, στίς σκέψεις, καί μαζί της ἄς τά κτίζουμε αὐτά.”

“Εἶσαι ταπεινός καί μάλιστα ταπεινότερος ἀπό ὅλους τούς ἀνθρώπους; Νά μήν ὑπερηφανεύεσαι γι’ αὐτό οὔτε νά κατηγορεῖς τούς ἄλλους, γιά νά μή χάσεις τό καύχημά σου. Γι’ αὐτό δείχνεις **ταπεινοφροσύνη,** γιά νά ἀπαλλαγεῖς ἀπό τήν ἀλαζονεία. Ἄν λοιπόν μ’ αὐτήν πέσεις σέ ἀλαζονεία, καλύτερα νά μή δείχνεις ταπεινοφροσύνη, γιατί ἄκου τόν Παῦλο πού λέγει “μέσω τοῦ καλοῦ μέ ὁδηγεῖ στό θάνατο, γιά νά γίνει ἡ ἁμαρτία ὑπερβολικά ἁμαρτωλή χρησιμοποιώντας τήν ἐντολή”. Ὅταν σοῦ ἔρθει ἡ σκέψη νά θαυμάσεις τόν ἑαυτό σου γιά τήν ταπεινοφροσύνη σου, σκέψου τόν Κύριό σου ποῦ κατέβηκε, καί δέ θά θαυμάσεις πιά τόν ἑαυτό σου οὔτε θά τόν ἐπαινέσεις, ἀλλά καί θά τό περιγελάσεις, γιατί δέν ἔκανε τίποτε. Ὁπωσδήποτε νά θεωρεῖς τόν ἑαυτό σου ὀφειλέτη. Ὅ,τι καί ἄν κάνεις, θυμήσου ἐκείνη τή παραβολή “ποιός ἀπό σᾶς”, λέγει, “πού ἔχει ἕνα δοῦλο, θά τοῦ πεῖ, ὅταν ἐπιστρέψει στό σπίτι, «κάθισε να φᾶς»; Δέ θά τοῦ πεῖ αὐτό, σᾶς λέγω, ἀλλά «σήκω καί ὑπηρέτησέ με»”